

سالروز آزادی خرمشهر در سال 1361 هجری شمسی

بلافاصله پس از عملیات فتح المبین در 1361/1/10 جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه تشکیل، و به کلیه یگانها اعلام شد که طی دو هفته آینده بازسازی یگانها و طرح ریزی عملیات آتی را انجام داده و نتیجه را اعلام کنند...

بلافاصله پس از عملیات فتح المبین در 1361/1/10 جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه تشکیل، و به کلیه یگانها اعلام شد که طی دو هفته آینده بازسازی یگانها و طرح ریزی عملیات آتی را انجام داده و نتیجه را اعلام کنند. متعاقب درکی که از ضرورت تعجیل در عملیات وجود داشت، تلاش برای آمادگی، شتاب چشمگیری به خود گرفت، زیرا تأخیر در عملیات با توجه به فرا رسیدن فصل گرما در منطقه جنوب و هوشیاری دشمن نسبت به آغاز آن می توانست در انجام مأموریت نیروها و رسیدن به اهداف مورد نظر لطمات جبران ناپذیری به بار آورد. از سوی دیگر نیروهای دشمن در پی ضربات ناشی از عملیات فتح المبین دچار بحران و آشفتگی روانی شده بودند. از این رو انجام هرچه سریعتر عملیات در آن شرایط ضریب موفقیت را افزایش می داد.

سرانجام پس از بحث و بررسیهای فراوان، از سوی قرارگاه مرکزی کربلا مأموریت عملیات به شرح زیر اعلام شد: نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، متشکل از نیروی زمینی ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مأموریت دارند که در ساعت (س) روز (ر) در منطقه عمومی جنوب رودخانه کرخه و غرب رودخانه کارون تک نموده و ضمن انهدام نیروهای موجود دشمن و آزادسازی شهرهای خرمشهر و هویزه خط مرز بین المللی را تأمین کنند و از حمله مجدد احتمالی به کشور اسلامی جلوگیری نمایند. برای عملیات دو راه کار پیشنهاد شده بود. نخستین راه کار تهاجم به دشمن با اتکاء به جاده اهواز-خرمشهر و با استفاده از شبکه های جاده ای منطقه بود و دیگری تهاجم به دشمن با عبور از رودخانه کارون. سرانجام با توجه به مأموریت و وضعیت زمین، استعداد نیروی خودی و وضعیت دشمن، راه کار دوم که عبور از رودخانه کارون و تأمین سر پل و استقرار نیروی کافی در غرب رودخانه و ادامه بی درنگ عملیات انتخاب شد.

بر مبنای راه کار، مانور نیروها در طرح عملیات بیت المقدس به شرح زیر تعیین شد: فرماندهی عملیات کربلا در جنوب با قرارگاههای قدس و نصر و فتح تک نموده، دشمن را در منطقه عمومی اهواز، غرب کارون منهدم، خرمشهر و خط مرز را تأمین و آفند خود را به منظور تأمین خطوط مرزی تا رسیدن به ساحل شرقی شط العرب ادامه داده و سپس در منطقه، فداوند می نماید. این عملیات در 4 مرحله می باید مورد اجرا گذاشته می شد.

یگانهای ارتش و سپاه با بهره گیری از تجربیات موفق عملیات "ثامن الائمه"، طریق القدس، فتح المبین "دوشا دوش یکدیگر در عملیات بیت المقدس شرکت کردند. ادغام این نیروها سبب افزایش توان رزمی آنها شد و توانستند حماسه پیروزی بر دشمن و آزادی خرمشهر را به وجود آورند.

195 گردان متشکل از یگانهای ارتش و سپاه و نیروهای بسیج مردمی، در سه قرارگاه مشترک سازماندهی و هریک از آنها دارای فرماندهی مشترک شدند.

در این عملیات همچون گذشته، کمیته مبنای تصمیم گیریها و متوقف کننده اقدامات نبود و رزمندگان اسلام و فرماندهان آنان با اتکال بر قدرت لایزال الهی و روحیه شهادت طلبی و با یقین به امدادهای الهی، کار جنگ و دفاع را سامان دادند. نیروهای متجاوز عراقی در این منطقه، در کنترل عملیات سپاه 3 عراق به فرماندهی سرلشکر ستاد "صلاح الدین قاضی" قرار داشت و شامل لشکرهای 6، 9، 3 زرهی، 5 مکانیزه، 11 و 15 پیاده و تعدادی تیپهای زرهی، مکانیزه و پیاده مستقل یا مأمور از لشکرهای دیگر و یگانهایی از ارتش خلقی (جیش الجهشی) بود.

فرماندهی ارتش عراق بعد از نبردهای طریق القدس و فتح المبین دریافته بود که عملیات گسترده بعدی نیروهای ایرانی در منطقه اهواز- خرمشهر خواهد بود و فعالیتها و نقل و انتقالات و تمرکز نیروها در شرق کارون و شمال کرخه کور برای دشمن نشانه های گویایی به شمار می رفت. از این رو همزمان با افزایش فعالیتهای یگانهای خودی، اقدامات دشمن نیز در این منطقه شدت یافت.

سرانجام عملیات بیت المقدس در 30 دقیقه بامداد روز 10 اردیبهشت 1361 با قرائت رمز عملیات "بسم الله الرحمن الرحیم. بسم الله القاصم الجبارین، یا علی ابن ابیطالب" از سوی فرماندهی قرارگاه کربلا، آغاز شد. "شهید آیت الله صدوقی و آیت الله مشکینی" نیز که در کنار فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه کربلا حضور داشتند، هریک به طور جداگانه، پیامهایی را به وسیله بی سیم خطاب به رزمندگان اسلام قرائت کردند.

عملیات بیت المقدس را به چهار دوره زمانی به شرح زیر می توان تقسیم کرد:

مرحله اول از روز 9 تا 16 اردیبهشت:

در این مرحله رزمندگان اسلام ضمن تصرف و تحکیم سر پل، تلاش کردند تا نیروهای عراقی را در جبهه کرخه کور و فکه درگیر نگه

دارند. دشمن با شروع مرحله اول عملیات اقدام به اعزام نیرو به منطقه و تقویت نیروهایش در شلمچه و خط مرزی کرد ابتدا تلاش نمود که با انجام يك تك، منطقه سرپل را بازپس گیرد و با حداقل سازماندهی نیروهای خودی را به هم بزند و مانع از تثبیت منطقه سرپل و انجام مرحله دوم عملیات شود.

مرحله دوم از 17 تا 21 اردیبهشت:

تاکتیک رزمندگان اسلام در عبور از رودخانه، دشمن را کاملاً غافلگیر کرد، به گونه ای که دشمن دچار آشفتگی و از نظر روحی در شرایط بحرانی قرار گرفت. و رزمندگان اسلام به پیشروی خود از سر پل ادامه، و با موفقیت قسمتی از خط مرز را تأمین کردند و نیروهای دشمن را منهدم ساختند.

نیروهای عراقی از جبهه کرخه کور عقب نشینی کردند و قرارگاه نصر تلاش کردند تا خرمشهر را احاطه کنند. در شرایط به وجود آمده دشمن دچار سردرگمی، و از سه طرف احساس خطر می کرد. بدین ترتیب که عقبه لشکرهای 5 و 6 در معرض تهدید جدی قرار داشت، عقبه کلیه نیروهایی که در خرمشهر استقرار داشتند، تهدید می شد، همچنین در شرایطی که هیچ گونه مواضع دفاعی مستحکمی برای حفظ شهر بصره وجود نداشت، این شهر در برابر رزمندگان اسلام قرار گرفته بود. از این رو فرماندهی دشمن دچار تردید شده بود که برای حفظ مناطق اشغالی و خرمشهر تلاش کند یا برای حفظ بصره.

مرحله سوم عملیات 22 تا 31 اردیبهشت:

پس از مرحله دوم عملیات، برتری رزمندگان اسلام نسبت به دشمن قطعی شد و ابتکار عمل به طور کامل در اختیار رزمندگان اسلام قرار گرفت. از این پس تصمیم گیری در جبهه خودی به آسانی و در جبهه دشمن با سختی و سردرگمی صورت می گرفت. نیروهای اسلام پیشروی می کردند، و دشمن مردد و مرتب در حال عقب نشینی و فرار بود. با پیدایش شرایط جدید و آگاهی از اضمحلال دشمن، فرماندهان در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل جلسه دادند تا علاوه بر تجزیه و تحلیل و بررسی علل عقب نشینی دشمن و شرایط جدید، نسبت به ادامه عملیات نیز تدابیر لازم اتخاذ شود. سرانجام تصمیم به انجام مرحله سوم عملیات گرفتند.

در این مرحله علاوه بر خستگی نیروها، با تعجیل در عملیات شناسایی های لازم انجام نشده بود ولی دو نتیجه مهم در پی داشت:

- 1- انهدام دشمن: در محورهای مختلف، نیروهای دشمن در اثر تهاجم پی در پی رزمندگان اسلام دچار ضعف شدید روحی و جسمی شده و قادر به مقاومت نبوده و منهدم شدند.

- 2- واکنش دشمن: در طی مرحله سوم عملیات، دشمن در تاریخ 1361/2/24 به پاسگاه شهابی که شب قبل به دست نیروهای خودی فتح شده بود، حمله کرد. به نظر می رسید که دشمن قصد دارد، مانع تحکیم مواضع رزمندگان در منطقه شمالی و گسترش آنها به سمت جنوب بشود، بلافاصله در شب بعد رزمندگان اسلام طی حمله ای به دشمن، مجدداً پاسگاه مزبور را به تصرف خود درآوردند.

مرحله چهارم عملیات از 1 تا 4 خرداد 1361:

سرانجام در ساعت 22،30 اول خرداد 1361 تلاش رزمندگان اسلام برای آزادسازی خرمشهر با رمز "بسم الله القاصم الجبارین یا محمد بن عبدالله(ص)" آغاز شد. در برابر تك سریع غافلگیرانه رزمندگان اسلام نیروهای عراقی دچار وحشت و سرگردانی شدید شدند و نتوانستند واکنش مهمی از خود نشان دهند و ارتباط یگانهای دشمن با یکدیگر قطع شد. و فرار افسران و درجه داران و سربازان عراقی از منطقه خرمشهر گویای از هم پاشیدگی سازمان یگانهای دشمن در خرمشهر بود.

در روز دوم خرداد نتیجه پیکار بسیار درخشان بود و قرارگاه کربلا به هدف خود که احاطه کامل خرمشهر بود، رسید. تعداد اسرای عراقی در این روز از 2830 نفر تجاوز کرد و یگانهای از دشمن که در منطقه بین نهر عریض و شلمچه مستقر بودند، به میزان زیادی منهدم شدند.

علیرغم حضور گسترده هواپیماهای عراقی در آسمان منطقه، عقابان تیزپرواز نیروی هوایی ارتش در پشتیبانی از یگانهای رزمنده، در صحنه عملیات بیت المقدس حضوری فعال داشتند و با بمباران پل شناور عراقیها بر شط العرب و مناطق تجمع آنان در آن سوی رودخانه، نقش ارزنده ای در آزاد سازی خرمشهر ایفا کردند.

در اواخر روز 2 خرداد قرارگاه کربلا پس از بررسی آخرین وضعیت احاطه کامل خرمشهر، تصمیم گرفت تا رزمندگان اسلام با ورود به شهر آن را از لوث وجود نیروهای عراقی پاک گردانند. سرانجام در ساعت 3 بامداد روز 3 خرداد واحدهایی از رزمندگان ایران به آن سوی رودخانه وارد شدند.

از طرف دیگر جمعی از نیروهای عراقی مستقر در خرمشهر با استفاده از تاریکی شب و قایق اقدام به فرار کردند که تعدادی از این قایقها توسط تکاوران نیروی دریایی هدف قرار گرفتند و سرنشینان آنها غرق شدند.

نیروهای عراقی از ساعت سه و پنجاه دقیقه بامداد تا يك و نیم بعد از ظهر روز سوم خرداد از سمت شلمچه 3 بار اقدام به پاتک کردند و تلاش نمودند تا از طریق جاده شلمچه - خرمشهر حلقه محاصره خرمشهر را بشکنند، اما هر بار با پایداری و مقاومت دلاورانه رزمندگان ایرانی مواجه شدند و با دیدن خساراتی عقب نشینی کردند.

در ساعت 11 صبح روز 3 خرداد در حالی که درگیری شدیدی بین قوای ایران و نیروهای عراق در شمال نهر خین جریان داشت و دشمن در صدد بود تا هرطور شده حلقه محاصره خرمشهر را بشکند، رزمندگان ایرانی از جناح غرب و خیابان کشتارگاه وارد شهر شدند. دشمن در ناحیه گمرک خرمشهر در کنار اروند اندکی مقاومت کرد که آن هم به سرعت در هم شکسته شد.

سرانجام در ساعت 12 قوای ایران از سمت شمال و شرق نیز وارد شهر شدند و نیروهای متجاوز بعثی که 24 ساعت در محاصره کامل قرار داشتند راهی جز اسارت یا فرار و یا کشته شدن نداشتند بدین جهت واحدهای عراقی گروه گروه به اسارت رزمندگان اسلام درآمدند.

در ساعت 2 بعد از ظهر، خرمشهر به طور کامل آزاد شد و پرچم پر افتخار جمهوری اسلامی ایران بر فراز "مسجد جامع" و پل تخریب شده خرمشهر به اهتزاز درآمد. بدین ترتیب این شهر مقاوم که پس از 35 روز پایداری و مقاومت در 4 آبان 1359 به اشغال دشمن درآمده بود پس از 578 روز (19 ماه) اسارت، باردیگر به آغوش گرم میهن اسلامی بازگشت و پیکره پاک آن از لوث وجود متجاوزان تطهیر گردید.

رزمندگان اسلام در اولین اقدام خود پس از آزادسازی شهر، نماز شکر را در مسجد جامع خرمشهر اقامه کردند. خبر آزادسازی خرمشهر بسرعت در همه جا طنین افکند و ملت مسلمان ایران اسلامی را که مدتها در آرزوی شنیدن چنین خبر مسرت بخشی بودند غرق در شادی و سرور کرد. در پایان آن روز امت شهید پرور ایران با حضور در مساجد نماز شکر به جای آوردند و با فرارسیدن شب به یمن پیروزی حق بر باطل بر پشت بامها رفته و ندای الله اکبر سردادند.

نتایج نظامی به دست آمده از عملیات بیت المقدس:

- آزاد سازی 5400 کیلومتر مربع از خاک کشور اسلامی، از جمله خرمشهر و تأمین 180 کیلومتر خط مرزی.
- 19 هزار اسیر و 16 هزار کشته از دشمن.
- خسارات و ضایعات وارده به دشمن انهدام، 60 فروند هواپیما، 3 فروند هلی کوپتر، 418 دستگاه تانک و نفربر، 30 قبضه توپ، 49 دستگاه خودرو.
- غنایم به دست آمده از دشمن: یک فروند هلیکوپتر، 105 دستگاه تانک و نفربر و 56 دستگاه خودرو.
- یگانهای زیر در خرمشهر منهدم شدند:
- تیپ 20 مأموریت ویژه، تیپ 9 گارد مرزی و تیپ 10 گارد مرزی، تیپهای 22، 44، 55، 60، 238، 113، پیاده.
- همچنین تعداد زیادی از نیروهای تیپها و لشکریهای زیر کشته و یا اسیر شدند:
- تیپهای 420، 416، 28، 23 پیاده، تیپ 104 گارد مرزی. تیپ 31 نیروی مخصوص، تیپ 10 زرهی، لشکر 5 مکانیزه، لشکر 3 زرهی، لشکر 6 زرهی، لشکر 11 پیاده، لشکر 7 پیاده.

اهمیت فتح خرمشهر

فتح خرمشهر از دو جهت حائز اهمیت خاص بود:

جهت اول اینکه: با پیروزی بزرگ، جنگ وارد مرحله نوینی شد و قوای اسلام با تهاجمات کوبنده خود مرحله به مرحله پیروزیهای تازه ای را به ملت مسلمان ایران و همه ملت‌های مسلمانی که عاشق و شیفته انقلاب اسلامی هستند و چشم امید به این نهضت دوخته اند، هدیه کرد.

بابی جدید بر روی سلحشوران ایران گشوده شد تا با حملات برق آسا و دلاورانه آنها دشمن زبون دیوانه وار مجبور به استفاده از سلاح های شیمیایی شود.

دشمن می دانست که این مرحله از جنگ با مراحل پیشین، تفاوتی فاحش دارد و یورشهای سهمگین و بی باکانه لشکریان اسلام با هیچ چیزقابل پاسخ گویی نیست. این درماندگی و بیچارگی باعث شد، تا دشمن به سلاحهای شیمیایی پناه ببرد اما زمان کوتاهی نگذشت که این سلاح نیز کهنه شد و راهی برای رهایی آنها از دام مرگ و ذلت گشوده نشد.

جهت دوم اینکه: این فتح عظیم باعث شد آمریکای جهانخوار و سایر قدرتهای استعماری حساب کار خود را بکنند و از موضع تهاجم و حمله، به موضع دفاع بیفتند؛ آنان پیش از این می پنداشتند که عراق خواهد توانست پس از پیروزی بر ایران جایگزین رژیم دست نشانده سابق و ژاندارم اصلی منطقه که در اثر انقلاب اسلامی از میان رفته بود، گردد تا حافظ و نگهبان منافع آنان در منطقه شود؛ لیکن پس از فتح خرمشهر، نه تنها اندیشه تصرف ایران غیر ممکن شد، بلکه هول و وحشت سقوط رژیم دست نشانده صدام هم سراپای وجود ناپاکشان را فرا گفت و آنها را وادار کرد که کوشش و تلاش بکنند تا شاید صدام را از سقوط نجات دهند